

S. Sylwestra Poùoczańska - Praca Sióstr Misjonarek Úwiætej Rodziny w Estonii w latach 1933-1945 str.

Püha Perekonna misjonäriõdede töö Eestis aastatel 1933 - 1945.

Töö algus.

Tõeliselt head asjad ei hävi kunagi. Õdede ohvrimeelne töö Venemaal Peterburis(1), Soomes, Zitomiris ja paljudes paikades ida ja kesk Poolas, viis tööpiirkonna laienemiseni Eestisse. Info õdede ennastalgavast tööst jõudis kaputsiiniisa(2) vahendusel, kelle nime ma enam ei mäleta prelaat Eduard Profittlich'ini, kes oli Eesti Apostellik Administraator. Administraator otsis parajasti orduõdesid apostolaaditööks, pidades silmas eelkõige poola kogukonda Eestis(3) . Kavandatud teemani jõuan hiljem, praegu sooviksin öelda paar sõna prelaat Eduard Profittlich'i kohta(4). Prelaat kuulus Jeesuse Seltsi, ta oli sakslane, tema suurepärase iseloomuomaduste ja apostolaadivaimuse avara tõlgendamise tõttu pühitses Püha Isa PIUS XII(5) ta 1937 aastal peapiiskopiks. Peapiiskop oli tark ja küps inimene, ta mõistis väga hästi oikumeenia vajalikkust. Tema hingekarjase hool hõlmas kõiki vaatamata nende rahvusele või usutunnistusele. Ta pani õdedele südamele, et oma apostolaaditöös ja oma südames kannaksid nad kõiki katoliiklasi, õigeusklikke, protestante, ühesõnaga kõiki. Ta oli Eestis töötanud õdede pihisaks. Ta juhtis nende vaimulikkude elu ja apostolaaditööd. Ema Maria Chrzanowska, meenutades õdede rasket tööd Eestis, ütles, et apostolaaditöö meetod, mida Administraator ette pani oli alati ainuõige ja aktuaalne. Ta oli väga aus ja õiglane inimene. Kui teda ennem arreteerimist hoiatati, kui nõukogude väed Eestisse jõudsid, vastas ta:”Kui nii paljud Poola piiskopid said surma sakslaste käes, miks ei võiks siis surra üks saksa piiskop hüvituseks oma rahvuskaslaste pattude eest”. Nii sündiski. 27.juunil 1942 arreteerisid nõukogude võimud peapiiskopi, kui sakslase ja viisid Uraalidesse metsatöödele, vähemalt nii väitis soome raadio, kus nagu üldiselt arvatakse, ta hukkus. Arreteerimise protseduuri viisid öisel ajal läbi 7 inimest (6). Läbiotsimine kestis kella viieni hommikul. Peapiiskop käitus kogu selle aja väga rahulikult. Pärast lühikest palvet Pühima Altarisakramendi ees, lahkus ta sõdurite eskordi saatel Administratuuri, kuhu ta ei pidanud enam kunagi tagasi pöörduma. Õed oli selle traagilise ja valulise stseeni tunnistajateks. Pean veel lisama, et peapiiskop suhtus õdedesse suure usaldusega ja hindas nende tööd kõrgelt. Õed aga võtsid endaga kaasa väga armsa mälestuse koostööst peapiiskopiga.

Õdede saabumine Eestisse.

Prelaat Eduard Profittlich'i eesti Apostelliku Administraatori kutsel. Administratuuri residents asus Tallinnas. 8. Septembril 1933 Jumalaema sündimise pühal saabusid Eestisse kolm õde Maria Anaitis, õde Anjella Olzevska ja õde Marcelina Baranovska(7). Kõik õed olid noored ja täis apostellikku indu. Pärast Eestisse pealinna Tallinna saabumist, asusid õed elama Apostelliku Administratuuri residentsi Vene tn. 16 õdedele valmistati korter ette teisel korrusele. Korter koosnes esikust, kolmest toast ja köögist. Ta oli õdus ja ilusasti sisustatud. Administratuuri kõrval asus kolm hoonet. Ühes nendest elas esimesel korrusel Apostellik Administraator koos oma kaastöölisega. Nendeks olid isa Henry Verling (8) Luxenburgist ja isa Deijnis(9), kelle ema oli poolatar, isa aga leedulane. Isa Deijnis ise pidas ennast poolakaks.

Teisel korrusel elasid orduõed. Teistes ruumides elasid ilmikute perekonnad. Seal elasid katoliiklaste ja isegi juutide perekonnad. Selline oli õdede lähiümbrus. Sellistes tingimustes elasid õed 1942 aastani, kuni nõukogude väed hõivasid Eesti. Apostellik Administraator võttis õed vastu oma koju, kus nad tundsid ennast vabalt ja hästi.

Õdede töö.

Eesti on väike maa ja väga kirju nii erinevate rahvuste poolest, kui paljude religioossete gruppide poolest. Valitsevaks usutunnistuseks oli protestantlus. Arvestatav hulk oli õigeusklikke. Katoliiklasi arvati olevat 1500 hinge ringis. Segaabielude suur arv nõrgestas nii religioosset kui rahvuslikku vaimsust. Samuti oli raske levitada usku, mis polnud antud piirkonnas valitsevaks. Mis puutub erinevatesse usutunnistustesse, nende arvukusse ja nende tekkimise aega, siis sellest lasen parem rääkida kompetentsel ajaloolasel. Katoliku Kiriku misjonitööd tegid saksa jesuiidid eesotsas peapiiskop Eduard Profittlich'iga. Eestis elavad poolakad ei usaldanud neid, kuna nad olid sakslased. Õed püüdsid äratada neis usaldust peapiiskopi vastu ja veenda neid, et ta suhtub poolakatesse hästi. Üheks selle katse väljenduseks oli õdede saatmine tööle poolakate sekka. Õed võtsid neile usaldatud töö vastu suure innuga, mis täitis nende aja jäägitult. Õdede tööpiirkonnaks oli Tallinn, Eesti pealinn ja Kiviõli, linnake mis asub Tallinnast 100 km kaugusel. Apostolaaditöö oli väga misjonärlik, oikumeenilise iseloomuga. Õed võtsid osa väga laialdasest kogudusesisesest apostolaaditööst. Üheks nende põhiliseks tööülesandeks oli kateheeditöö koolides ja eraviisiliselt kodudes. Usulise vaimuse ja tunnete äratamiseks hakkasid õed korraldama usuteemalisi üritusi Jõulusõime nime all(8). Usutunnistusele vaatamata võtsid kõik meelsasti nendest osa. Õed toetasid ka kiriku koore, noortekoore ja lastekoore, mis laulsid jumalateenistuste ajal.

Nad korraldasid "Valget protsessiooni" ja vaikse nädala ristiteed. Nad kaunistasid altarit, hoolitsesid kiriku pesu eest jne. Õed korraldasid ka heategevustööd, nad aitasid materjaalselt ning ka vaimuliku abi vajajaid vaatamata nende usutunnistusele või ka rahvusele. Nad valmistasid kingitusi vaestest peredest lastele. Heategevustööga alustades, püüdsid õed jõuda igaüheni vaatamata sellele, kes need inimesed olid ja mida nad tegi. Kõige rohkem hoolitsesid nad mahajäetute, üksildaste, haigete eest. Aga ka rikaste eest, kuna ärganud altruism rikaste juures toob head vaestele. Õed püüdsid muuta kõigi inimeste elu paremaks Jumala ja inimeste silmis. Nad austasid seisukohtade erinevusi, mis äratas nende vastu usaldust ja muutis nende töö viljakamaks. Apostolaaditöö ka perekondade külastamise näol. Nad kasutasid juhust, et ühendada mittekiriklikke abielusid, mida oli väga palju. Nad valmistasid inimesi ette usku ja pühi sakramente vastu võtma Religioonist eemalejäänute juures äratasid nad usku ja sakramentaalset elu. Ema Chanovska koostatud register inimestest, kellel õed aitasid Jumalat jälle üles leida on hävinud. Mõnda neist tahaksin siinkohal esitada

Rodzina Žegoziow perekond. Isa oli lätlane, mittepraktiseeriv katoliiklane, naine oli eestlanna luterlane, nende abielu oli ilmalik. Isa polnud esimest armulauda vastu võtnud. Lapsed olid ristimata. Tänu jumaa armule ja õdede pingutustele leidis see pere Jumala ja hakkas innukalt praktiseerima.

Karpinskyd. Isa oli poolakas, katoliiklane, ema õigeusklik. Laulatus oli kiriklik. 7 last olid kirikus ristitud. Jumala armu läbi võttis naine vastu katoliku usu. Laulatus toimus katoliku kirikus. Lapsi kasvatati katoliiklikus vaimus.

Kornošowide "metsik" abielu. Kolme lapsega abielupaar võttis vastus katoliku usu.

Õed aitasid laulatuseni Tenisonide lastetu abielupaari. Naine oli poolatar, katoliiklane, mees eestlane luterlane. Mees võttis vastu katoliku usu, sealpeale sai neist väga korralik abielupaar.

Belovid, naine oli poolatar katoliiklane, mees oli õigeusklik. Nad olid kiriklikult laulatatud. Nad lasid ennast laulatada katoliku kirikus. Sealpeale olid nad praktiseerivad katoliiklased.

Lamberg oli rätsep. Väga kergete elukommetega. Ta tegi oma elu korda.

Katoliku usu võttis vastu 18 aastane neiu luterlane. Tema nime ma ei mäleta.

Suureks rõõmuks oli õdedele võimalus materiaalselt ja vaimulikult aidata Deokantossov Litvinovit. Kõigist hüljatud, üksildane vanake kaotas trahhomi tõttu ühe silma ja koos sellega ka usu. Õed paigutasid ta hooldekodusse ja aitasid korda teha tema usuelu, mis oli väga hooletusse jäänud. Kui õed eestist lahkusid, tuli vanake õue nendega hüvasti jätma ja nuttis valjusti. Ta tundis ette ja elas raskelt üle oma edasisi kaotusi. Tema ja paljude paljude teiste peale langes Pühima Südame vabastav valgus. Nad leidsid Jumala või pöördusid tagasi tema juurde. Algul raskendas õdede tööd eesti keele mittevaldamine. Niisiis suhtlesid nad vene keeles, mid eestis üsna laialdaselt osati. Suhteliselt lühikese ajaga ületasid nad ka selle

takistuse, mis kergendas nende tööpõllu avardamist. Siinkohal soovin lisada, et töötasu tagas peapiiskop täieliku ülalpidamise, mingit muud töötasu nad ei saanud. Pole siiski välistatud et aeg-ajalt peapiiskop eraldas neile veel midagi.

Üksikute õdede tööülessanded

Õde Maria Anaitis oli ülemõde. Ta õpetas vene keeles usuõpetust algkoolis Koplis, Tallinna eeslinnas, kuhu sai linnatrantspordi nimelt trammiga ja mis asus 7 km kaugusel. Selles koolis õpetas ta katoliiklaste lapsi poola ja leedu perekondadest.

-----??

Pärast endise ülemõe Maria Anaitise ärasõitu, võttis ema Maria Charnovska üle kõik tema tööd nagu ülemõe kohustused, kateheesi Koplis ja võttis oma hoole alla ka sealse kabeli. Lisaks sellele organiseeris ta Vaikse Nädala ristikäike Tallinnas, mis toimusid kõigepealt vene keeles, siis eesti keeles. Lisaks sellele korraldas ta laulmist jumalateenistuste ajal, milles osales tema asutatud lastekoor. Väga efektsetes läikivate seintega saalis Tallinnas toimusid Jõulusõime kokkusaamised poola ja eesti keeles. Need üritused avaldasid väga suurt mõju ilmikutega konakti avardumisele ja tihenemisele. Neile järgnesid isegi pöördumised. Ema ülemõde osales ka Caritase ühingu tegevuses. Hiljem sai ta seal laekuriks. Et ettevõetud ülessannet lihtsustada, kutsusid õed appi ilmikuid, kes meelsasti osalesid heategevustöös. Nad aitasid ka "Väikese seminari" poistele pesu muretseda ja seda korras hoida. Need olid enamasti intelligentsi ringkondadest pärit daamid. Nimetan mõnda neist. Proua Thomson, prantslanna kinodirektori proua. Pani Toomla, prantslanna, ametnik. Proua Murde, eestlanna, konvertiit, ajakirjaniku proua. Proua Sakovits, poolatar, paberivabriku tööline. Proua Nurk, eestlanna, riikliku internaadi kasvataja. Proua ventsel, indlanna, inglise saatkonna sekretär. Proua Lamberg, rätsep jt.

Ilmikutega oli väga meeldiv koostööd teha. Sellistes tingimustes jätkaski ema Charnovska tööd, kuni 1938. Aastani, mil ta sõitis Kiviõlisse. Siinkohal tahaksin aga ka meenutada inimesi, keda sooviksin nimetada õdede sõpradeks. Preester Stanislav Rut, Kristuse Vennaskonnast, poola kogukonna hingekarjane Kiviõlis. Isa Rut, nagu tõeline sõber, tuli õdedele appi peaaegu igas võimalikus olukorras. Meeldiv koostöö temaga jätkus kuni tema surmani. Tema kõige lähem kaastööline oli ema Charnovska, mille eest isa Rut oli talle väga tänulik. Isa Wierzinski SJ, misjonär kes oli tegutsenud venemaal ja mujalgi. Isa Wierzinski külastas Tallinnas õdesid ja korraldas neile konverentse askeesi teemadel. Ta tundis õdedega suurt lähedust, kuna oli olnud ema orduasutajaga olnud kontaktis ordu asustamisest peale. Härra Vaclav Chamanski, poolakas siidivabriku omanik, ta aitas õdesid erinevates olukordades. Jagas neile omakasupüüdmatult siidiriidet dekoratsioonide jaoks. Aitas mitmeid kordi trantspordiga. Ta pidas ema Charnovskaga kirjavahetust kuni tema surmani. Doktor Sarre, konvertiit, diisikushaigla juhataja Tallinnas. Suhtus õdedesse väga sõbralikult. Pani Sabsai, poolatar, mees oli eestlane, kalvinist, ta töötas õdedega koos heategevuses ja aitas hädasolijaid meelsasti. Pani feldman, poolatar, tema mees oli eestlane, haigla juhataja. Ta oli õdede suur sõber. Härra Abraitis, leedulane, caritase ühingu ja mitmete teiste ühingute liige. Kõik need inimesed aitasid erineval viisil õdesid nende apostelliku misjoni täitmisel.

.....jätkub